

Kuukiri

Nr. 1 (121) Jaanuar 2004

Sõnumeid

Hõbedane Harri Holsting

Meie valla ja ühtlasi Viljandimaa üks edukaim invasportlane Harri Holsting oli tasemel ka möödunud aastal. Õeldu kinnituseks on viis võidetud medalit Eesti invasportlaste meistrivõistlustelt.

Võib öelda, et mullune aasta oli Harri hõbedane, sest tema auhindade kollektsioon täienes nelja hõbemedali võrra. Ta võitis need koroonas, nooleviskamises, kuulitõukes ja odaviskes. Viiendaks osutus pronksmedal kettaheites.

Mullune aasta spordimehele kuldmedalit ei toonud, kuid käesolev aasta võib selle vea parandada. Harri tegeleb kaks korda nädalas lauatennise ja juba tänava võib ta olla sel alal tõsine tegija.

Tervist ja edu selleks!

Matti Kallaspoolik

Uusna pensionärid tegid kokkuvõtte

18. detsembri keskpäeval kogunesid Uusna pensionärid raamatukogu kaminasaali, et tähistada jõule ja mõlgutada aastalõpumuhte. Koosviibijaid tervitasid Silvi Jakobson ja Aime

● Uusna pensinäride eestvedajad Aime Soosalu ja Silvi Jakobson.
KAAREL KUMERI foto

● Harri Holsting.
MATTI KALLASPOOLIKU foto

Soosalu. Esinesid Viiratsi laululapsed Mare Kilgi juhendamisel.

Lasti hea maitsta traditsioonilistel jõulutoitudeid: verivorstil ja hapukapsal.

Koosviibimine kestis tavalisest kauem. Mitte kuidagi ei tahtnud lahkuda.

Kaarel Kumer

Valla elanikkond väheneb

1. jaanuaril 2004 elas rahvastikuregistri andmetel Viiratsi vallas 3763 inimest. Rahvaarv vähenes 2003. aastal 28 inimese võrra. 2003. aastal sündis meie vallas 35 last ja suri 48 valla elanikku, seega on iive negatiivne.

Möödunud aasta lõpul saatis vallavalitsus külavanematele ja korteriühistute esimeestele kirja, milles paluti andmeid tegelikult majades elavate inimeste kohta. Enamik Viiratsi aleviku korteriühistuid kirjale ei vastanud. Vallavalitsus soovis nende andmete alusel kindlaks teha, kui palju elab vallas inimesi ja kes korterites tegelikult elavad.

Siit tulebki valla rahvastiku vähenemise teine probleem: inimesed ei registreeri end oma elukohta.

Viiratsi alevikus on rahvastikuregistri andmetel 41 korterit, kus ei ela ühtegi inimest. Selliseid kortereid on näiteks Viiratsis Ehitajate 1 majas kuus, Ehitajate 3 seitse, Ehitajate 5 üheksa

jne. Teistes küldes on meie andmetel elaniketa 13 korterit, seega on vallas 54 korterit, kuhu ei ole registreeritud ühtegi elanikku.

Valla põhilised tuluallikad on üksikisiku tulumaks ja riiklik toetusfond. Need rahad laekuvad aga just lähtuvalt inimese elukohast ja rahvaarvust. Seega, et inimesed ei ole end oma elukohta registreerinud, jääb vallas saamata väga palju raha.

Lugupeetud vallas elavad kodanikud! Palun registreerige end kindlasti oma elukohta.

Lugupeetud korteriühistute esimehed! Palun aidake kaasa, et ilma sisse registreerimata oleks meie vallas võimalikult vähe elanikke.

Väino Luik,
vallavanem

Kokkusaamised

18. detsembril kogunesid Viiratsi Puetega Inimeste Ühingu liikmed aasta viimasele kokkusaamisele, et tähistada jõuluaega. Önnitleti Helju Nõmme, kes tähistas 70. sünnipäeva.

8. jaanuaril kohtuti taas ning jagati üksteisele saabunud aasta tervitusi. Kohvilauas arutleti, mida toob kaasa liitumine Euroopa Liiduga ja kuidas see mõjutab puuetega inimesi. Jõuti arusaamisele, et on olnud hullemaid aegu, ja ikka on hakkama saadud.

VPU ootab kõiki puuetega inimesi ja üksikvanemaid igal neljapäeval kella 10–13 oma ruumides Viiratsis Tehnika t. 3.

Kaarel Kumeri
tekst ja foto

● Jõuluajal tähistas Helju Nõmme 70. sünnipäeva.

Sõnumeid

Viljandimaa Vapimärk antakse vabariigi aastapäeva eel

Viljandi Maavalitsus ootab kandidaate Viljandimaa Vapimärgile. Esimene anti möödunud aastal kodu-uurijale Enno Piirile. Tegemist on Viljandi maakonna kõrgeima autasuga Viljandimaal alaliselt elavale inimesele, kes on oma töö ja tegevusega silmapaistvalt kaasa aidanud kodukandi arengule.

Vapimärgi asutas Viljandi Maavalitsus Eesti Vabariigi 85. sünnipäeva auks. Selle andmise otsustab vapimärgi nõukogu, kes ootab ettepanekuid kirjalikult Viljandi Maavalitsuse kantsleile 20. jaanuariks. Taotluses tuleb esitada kandidaadi ees- ja perekonnanimi, tegevusala, teenete kirjeldus ja andmed esitaja kohta. Ettepanekuid vapimärgi andmiseks võivad teha kõik soovijad. Möödunud aastal esitati vapimärgile üheksa kandidaati.

Margus Haav,
maavalitsuse pressiesindaja

Algatati detailplaneering

Lähtudes Võrtsjärve piirkonna üldplaneeringust, on algatatud detailplaneering Viiratsi Vallavalitsuse korraldusega nr. 415 9. detsembrist Valma külas Võrtsjärve rannaalale ja Klubihoone katastriüksusele ning volikogu otsusega nr. 17 24. aprillist on algatatud detailplaneering Mäeltkülas Kulli kinnistule ehituskruuntide moodustamiseks ja ehitusõiguse määramiseks.

Krista Pääsik,
maakorraldaja

Valla pensionärid pidasid jõule

21. detsembril tõi valla renditud buss Viiratsi Algkooli aulasse pensionäre Valmast, Tánassilmast, Kalmetult, Uusnast ja Vana-Võidust. Viiratsi aleviku rahvas tuli jalgsi.

Algas vallavalitsuse korraldatud pensionäride jõulupidu, mille eestvedaja oli Riina Orulaid.

Vallavanem Väino Luik teavitas möödunud aasta tegemistest ja soovitas pensionäridel algaval aastal enam sekkuda valla arengu küsimustesse.

Meelelahutust pakkusid ansambel "Kanarbik", peotantsuklubi "Linavästri" ja Kärstna Rahvamaja tantsijad.

Jõuluvana saabudes tuli igal laudkonnal etteastega välja lunastada pudel šampust, millele järgnes tantsuõhtu.

Kaarel Kumer

VOLIKOGUS 18. detsembril

Kultuuripremia sai Kaleph Jõulu

Kultuuri- ja hariduskomisjoni esimees Enna Lond andis üle Viiratsi valla 2003. aasta hariduse, kultuuri- ja spordipremia kauaaegsele pedagoogile ja folkloristile Kaleph Jõulule.

Laureaat tänas talle omistatud tunnustuse eest ja ütles, et kirjutab elu üles igal võimalusel. Kuigi saatus on mehe ratastooli surunud, ei suuda ära imetleda tema optimismi ja tegutsemistahet. Intervjuu Kaleph Jõuluga on 21. leheküljel.

Uus eelarve

2004. aasta eelarves on esialgu arvude kujul sisse kirjutatud sotsiaalkorterite juurdeehitamine, perearstikeskuse rekonstrueerimine, Vana-Võidu Lasteaia akende vahetamine, Uusna Lasteaia mänguväljak, Uusna seltsimaja, Kalmetu koolimaja, Viiratsi rahvamaja ja Tánassilma rahvamaja (veetrass Kalmetu koolist rahvamajani) ehitustööd, Uusna ja Valma pooleli jäänud tänavavalgustus, heitvee käitlemine (I järk, millega hakkab Viiratsi must vesi minema Viljandi puhastusseadmetesse), Viiratsi detailplaneering (kevadel hakatakse juba krunte välja andma) ja valla üldplaneeringu koostamine.

Pikemalt peatuti teede olukorral. Kruusateed ja tänavad on auklikud, aga hooldus väga kallis. Eelarvesse planeeritakse teehöövli ostu.

Pata karjääris on maa-ainese varu umbes kolmeks aastaks. Vaja on karjääri kõrvalt maad juurde taotleda. See annaks vallale juurde 7–8 aasta maa-ainese varu. Selleks on vaja teha uuringud. Selleks on eelarves rahataotlus sees. Siis oleks meie teedele tagatud kruus lähema kümne aasta jooksul.

Vana aasta lõpus hävis tuleõnnetuses perekond Öbeniku elamu. Vallavalitsus palus luba kasutada 20 000 krooni neile uue peavarju muretsemiseks.

Maamaks

Kehtestati maamaksumäärad valla territooriumil vastavalt maa maksus-

tamishinnale: põllumajandussaaduste tootmiseks kasutusel olev haritav maa ja looduslik rohumaa – 1,2 ning metsa-, muu ja õuema – 2,2%.

Vallas registreeritud vanadus- ja invaliidsuspensionäride elamumaale säilib maamaksusoodustus kuni 200 krooni ulatuses.

Vallavalitsuse töö

2. detsembril arutati Vana-Võidu küttemist, VTÜ rendilepingut, maaväe staabi kirja, perekond Jakobsonile korteri ostmist Uusnasse, teedemajandust, streigiavaldusi, Võrtsjärve detailplaneeringut, Ühendatud Kutsekeskkooli rahataotlust, pensionäride jõulupidu, hoolekandekeskuse kohamaksu ja Viiratsi Rahvamaja kunstilise juhi kandidaate.

9. detsembril olid töös küsimused, mis puudutasid Pata karjääri, bussipaviljonide korrashoidu, Viljandi ATP ettepanekut, Tánassilma Rahvamaja veetrassi, Soome külalisi jõuluajal, Öbenike pere korterit ja 2004. aasta eelarvet.

16. detsembril istungi päevakorras olid õpilaste sõidusoodustus, Nooruse tänava korrastamine, EKSEKO avaldus bussipeatuse nimest, vabade metsamaade erastamine, Viiratsi ja Vana-Võidu kanalisatsiooni ühendamine, Laidoneri mälestusmärgi rahastamine, kollektiivleping, paljulapseliste perede toetus, heategevusprojekt "Raamat lapselt lapsele" ja G. Ernesaksa mälestusmärgi arutelu.

Lühidalt olulisest

Otsustati maksta vallavalitsuse ja allasutuste töötajatele pool kuupalka. Vallavanem ja volikogu esimees seda lisatasu ei saa.

Määrati kinnistute jagamisel moodustunud katastriüksustele uued sihtotstarbed.

Esimesel lugemisel oli ühisveevärgi ja kanalisatsiooni eeskiri, mis sätestab kasutamise, arendamise, nõuetekohase toimimise ja korra valla territooriumil.

*

Järgmine vallavolikogu istung on 29. jaanuaril. **Maret Lina**

Viljandimaal on sündivus suurenenud

Viljandi Maavalitsuse perekonnaseisuosakonna andmetel sündis Viljandimaal möödunud aastal 523 last. See arv on 2002. aastaga võrreldes 21 lapse võrra suurem.

"Möödunud aasta sündide arv on küll positiivne, kuid paarkümmend last ei anna siiski veel põhjust ennustada sünnibuumi," nentis Viljandi Maavalitsuse Perekonnaseisuosakonna juhataja Sirje Tamm.

Ülemöödunud aastaga võrreldes on aga meil lapsi märgatavalt rohkem sündinud ladvades. Suure-Jaani vallas sündis aastataguse perioodiga 17 ja Abja vallas 10 last rohkem. Viljandi linnas sündis 182 last, 2002. aastal oli Viljandis sündinud aga 201.

Eelmisel aastal maakonnas sündinud 523 lapsest olid 266 poisid ja 257 tüd-

rukud. Kaksikuid sündis üksteist paari. Noorim sünnitaja oli 15- ja vanim 42-aastane.

Populaarsemad nimed olid möödunud aastal poistel Martin, Markus, Rasmus ja Robin ning tüdrukutel Sandra ja Gerli.

Abielusid sõlmiti maakonnas mullu 134. Noorim abielluja oli 17-aastane naisterahvas, vanim peig aga 92-aastane. Abielulahutusi oli 92.

2002. aastal suri Viljandimaal 872 inimest, mullu 836. Sagedasemateks surma põhjusteks olid ateroskleroosiline kardioskleroos, südamehaigused ja vähk.

Möödunud aasta lõpul elas Viljandimaal 58 654 inimest, 2002. aasta lõpul oli see arv 59 065 vastu.

Margus Haav,
maavalitsuse pressiesindaja

Meie muinasjutuline Mari

Viiratsi Lasteaia 45. sünnipäeva eel palusin lasteaia vanemõpetajal Mari Karilaidil rääkida endast, tööst ja muustki.

Miks just Marist? Ta tähistab augustis kolmekümnendat tööjuubelit Viiratsi lasteaias.

Ta on pärit Paidest. Pärast Paide Keskkooli lõpetamist asus ta õppima Tallinna Pedagoogilise Kooli. Sealt suunati ta tööle Tallinna, kuhu lubati ka korter. Asjad aga nii ei läinud ning tänu vennale sattus Mari Viiratsisse. Oli aasta 1974.

Viiratsi Lasteaed laienes ja Mari sai tööd. Talle lubati ka korterit, kuid esialgu tuli tal elada lasteaia ühes toakeses, kus päeval töötasid meditsiiniõde ja raamatupidaja. Tööst vabadel päevadel tuli tal tuba vabastada ning mööda linna ringi kõndida ja endale tegevust leida.

Mari on kogu aeg töötanud lasteaias. Sünnimälestuste juures on ta olnud vaid mõne kuu.

Lasteiatöö meeldib talle eelkõige vaheldusrikkuse pärast. Lapsed on igas eas armsad, nende siirus ja vahetu suhtlemine on see, mida koolis kohtab üha vähem. Mõni vaimukas ütlemine teeb terveks päevaks meeleolu heaks.

Mari kiidab neid kolleege, kellega saab koostööd teha, mõtteid mõlgutada, ühiseid üritusi ette valmistada ja ühes rütmis hingata.

Lasteaia töötatud aastate jooksul on ta käinud paljudel kursustel, kust ta on saanud erinevaid ideid ja mõtteid oma töö mitmekesistamiseks. Ta ütleb, et enda laadimine on väga oluline, et oleks jaksu tööd jätkata, nii et ise ka rahul oleks.

Marile meeldib lugeda, eriti ilukirjandust ja luuletusi. Teatris tahab ta vaadata selliseid etendusi, kus unustaks ära, et ta teatris on. Väiksenähtiseks Mari näitlejaks saada, kuid pidas ennast liiga araks. Sellel põhjusel ei julgenud ta ka ajakirjandust õppida.

Maril on alati käepärast paber ja pliiats, sest head mõtted tulevad äkki, lihtsalt tulevad, nagu ta ise ütleb. Ja vahel tahab Mari lihtsalt üksi olla, täiesti üks oma mõtete ja unelmatega. Sellist aega on aga üsna vähe, tunnistab ta.

Maril on kaks poega, kes on juba oma elu peal, ja tütar, kes õpib 11. klassis. Tal on hea meel sellest, et lapsed omavahel hästi läbi saavad, eriti veel nüüd, kui vanemad lapsed kodust kaugel on.

Maril on veel Ants ja koer ja viirpagoi. Kaks viimati nimetatut on kingitud poeg Siimule, kuid praegu hoolitsevad nende eest need, kes kodus on.

Oma laste suureks kasvamise järel on on elu lihtsamaks läinud. Kui lapsed veel väikesed olid, kulus põhiline aeg nendele, nüüd on aega tegelda oma hobide ja soovidega. Muinasjutt on talle hingelähedane olnud kogu aeg. Igapäevatoos tuleb ikka ja jälle lastele jutustada.

Seitse aastat tagasi sattus Mari tuntud muinasjutustaja Piret Pääri kursustele, kust ta sai kinnitust oma mõtete õigsusele. Läbi muinasjutu saab mõista maailma mitmekesisust, lahendada

probleeme ning aidata kuulajail mõista elu. Et Tallinna muinasjutukool asub kaugel, tekkis mõte midagi ise ära teha. Nii hakkaski Mari tegutsema, teadmata täpselt isegi, mida teeb ja kuhu välja jõuab. Alustades mõtles ta eelkõige Viiratsi valla lasteaednike peale.

2000. aasta juunis toimus esimene muinasjutulaager, kus oli osavõtjaid üle vabariigi. Samuti käib kolmandat aastat koos muinasjutuklubi "Muinasjuttuveski". Iga kuu teisel teisipäeval kogunevad üle maakonna lasteaiaõpetajad, et vesta muinasjuttu, teha veidi käsitööd, mängida või hoopis laulda. Eelmisel aastal käidi Viiratsi valla huvitavates kohtades, tänava aga lasteaedades. Nii saab kolleegidelt ideid koguda. Iga selline õhtu on väga omanäoline ja seltskond, kes kokku käib, ühtehoidev ja armas.

Kõik sellised kokkusaamised on suurendanud Mari tutvuskonda ja toonud juurde palju häid sõpru.

Veel jõuab Mari juhendada Viiratsi Rahvamajas mudilasteringi. Kõikideks nendeks ettevõtmisteks ettevalmistus nõuab omajagu energiat ja aega.

Kolmkümmend aastat Viiratsi Lasteaia töötanud Mari ütleb nooremale pedagoogile: "Ära arva, et sa üksi hakkama saad. Arvesta, et sinu kõrval on keegi, kellel on sulle palju öelda, ja ka vastupidi. Vahel on ka nooremal vanemale mõndagi tarka öelda."

Astra Jamnes,
Viiratsi Lasteaia juhataja

Viiratsi Lasteaed "Rüblük" – 45

30. jaanuaril tähistab Viiratsi Lasteaia pere 45. sünnipäeva. Lasteaed on tegutsenud samades ruumides alates maja avamisest 1959. aastal. 1967. aastal saadi juurdeehitus.

Lasteaeda on juhitanud Niina Nazarova aastatel 1959–1961, Aili Müür 1961–1972, Koidu Ronk 1972–1979, Aime Koval 1979–1986, Marju Moor 1987–1996 ja Tiina Võido 1996–2001. Astra Jamnesel läheb kolmas tegevusaasta.

Aegade jooksul on koolitööle saadetud sadu lapsi. Praeguste kasvandike hulgas on palju selliseid, kelle ema või isa on samas majas käinud.

Praegu tegutseb lasteaias kolm rühma 57 lapsega, töötajaid on 14.

45 aastaga on välja kujunenud omad traditsioonid, kuid oleme ikka uuendusteks valmis. Õppetöös oleme kasutanud "Hea Alguse" põhimõtteid. Traditsiooniliselt tähistame rahvakalendripäevi. Huvilised saavad õppida inglise keelt. Meie rahvale meeldib teater. Sageli külastavad meid teatritrupid või käime ise nukuteatris. Igal aastal oleme õpetaja Mari eestvõttel mõne etenduse lavastanud, kus osalevad lapsed, vanemad ja töötajad.

"Rüblük" kuulub tervist edendavate lasteaedade hulka. Lastele korraldatakse matku ja maastikumänge ning kooliminejad saavad ujumise algõpetust. Ka töötajad on saanud oma keha ja vaimu turgutada.

Pedagoogid on õpihüüdnud: nad on teadmisi kogunud kursustelt ja koolitustelt.

Rõõmu teeb, et 2003. aastal hakati maja renoveerima. Hoonel on uus katus ja aknad ning saalil uus lagi ja valgustus. Aga endiselt teeb muret ruumipuudus. Sellele loodame leevendust lähiaastatel, kui on plaanis maja juurdeehitus.

Tänu EKSEKO-le on meil õues lähedad mänguvahendid ja majal uued aknad.

Vähe sellest, et meil on parimad lapsed, meil on ka mõistvad lapsevanemad, kellega koostöö sujub ladusalt.

Suhtleme teistegi valla lasteaedadega. Traditsiooniks on kujunenud igasügisene ühine spordipäev ja koosviibimine, kus tutvume üksteise tegemistega ja veedame lõbusalt aega.

Lasteaia sünnipäeva puhul toimub suurtele ja väikestele rüblükutele mitmeid üritusi. Väljas on laste tööde näitus.

Ootame majaga seotud inimesi "Rüblüku" sünnipäeva tähistama 30. jaanuaril kell 17.30.

Piret Viidebaum

Valma küla – motiivid ja perspektiivid

Arheoloogilised leiud näitavad, et Võrtsjärve kallastel elasid inimesed juba väga ammu – mitu tuhat aastat tagasi, kiviajal. Valma on samuti väga vana küla. Küla servas asuvast neoliitilisest kammkeraamikakultuuri kuuluvast asula kohast avastati kaksikmatus. Hauda oli selili asendis, käed küljel, asetatud kaks surnut – keskealine mees ja noor naine. Mehe juurest leiti kaks luust loomakujukest ja tulekivist kõõvits. Naise juures oli loomakujuline merevaigust ripats, tulekivist nuga ja uurits.

Moskva arheoloog M. Gerassimov valmistas mehe kolju põhjal portreebüsti, mis on teadlaste hulgas tuntuks saanud Valma mehe nime all.

Motiivid

Asjaolu, et ka inimesed tänapäeval selles kohas elavad, annab märku, et koht on elamiseks ja järglaste kasvatamiseks soodne. Motiivid küla jätkusuutlikkuses peituvad järgmises.

- Paikkond on soodus ja atraktiivne inimesele elamiseks.
- Võrtsjärv annab olulise osa elatusvahenditest.
- Rannaäärsed kõrgemad alad sobivad hästi põllumajanduseks ja karjakasvatuseks.
- Läheduses laiuvad metsad ja sood on soodne tagamaa külale: metsast saadakse ehitusmaterjali elamute ehitamiseks, kütust, paatide ja püüniste tarvis puitmaterjali, samuti seeni, marju, ulukeid jne.
- Kaunis loodus ja suur vesi rahustab ning mõjub inimeste psüühikale soodsalt.

Võrtsjärve probleemid

Võrtsjärve-äärseile asukaile on viimasel ajal kujunemas tõsisteks probleemideks Võrtsjärve eutrofeerumist tulenevad kahjud ja isearasused. Peamiselt on need tingitud järve looduslikust madalusest (keskmine sügavus 2,6 m) ja veetasemete väga suurest kõikumisest (kuni 3 m). Töenäoliselt nõukogudeaegsest intensiivsest põldude väetamisest ja põllumajanduslikest punktrestusallikatest (laudad, asulad, töötlev tööstus) pärit reostus on põhjustanud ka järve kiire eutrofeerumine viimase 30 aasta jooksul. Roorinne laienes selle aja jooksul 100–120 meetrit vaba vee suunas, paljudes kohtades on järv hakanud ka keskelt kinni kasvama (hüpereutrofikatsioon?).

Eelnev toob meile kaasa järgmised probleemid.

- Veetasemete suur kõikumine on probleemiks paatide randumisel (vajalikud on suhteliselt sügavate farvaatritega randumiskohad, mida tuleb sageli ekskavaatoriga süvendada).
- Suurveesised põhjustavad kaldataimestiku (noored kaasikud, lepikud) hukkumise ja sellest tulenevalt risustub järv mädaneva puiduga, mis lõhub püüniseid ja kahjustab ka paate (vindivõllid kõverduvad ja vindid purunevad). Puidujäänuste mädanemine halvendab ka vee kvaliteeti.

Jaan Leetsar,
Valma küla elanik,
majandusdoktor

- Järves toimib intensiivne eutrofeerumine ja roostumine, mis halvendab vee kvaliteeti, ahendab paadisõitu ja kalade elutingimusi.

- Järveääred mudastuvad, roostuvad ning aheneb väljavaade järvele. Aastate jooksul on roog muutunud jämedamaks, tihedamaks ja kõrgemaks. Mädanev roog halvendab vee kvaliteeti, muutes rannaalad kohati haisvateks mülgasteks. Seal, kus 30–40 aastat tagasi oli ilus liivarand, laiutab nüüd roostik, mis takistab pääsu ja vaadet järvele.

- Viimastel aastatel maaelu arengut mittetoetav liberaalne majanduspoliitika on vähendanud järveäärse elanikkonna sissetulekuid ning elamistingimusi, mille tulemusena noored siirduvad linnadesse ning ka järveäärsed külad on sotsiaalselt hääbuvas olukorras.

Võrtsjärve on võimalik saneerida

Võrtsjärve praegust seisundit, mis on põhjustatud selle looduslikest isearasustest, mis sümbioosis inimese tegevusega (Võrtsjärve rikastamine taimetoi-ainetega) on kahjulik nii loodusele kui ka kohalikele inimestele, on vaja parandada. Seda on võimalik teha piiratud ulatuses ja kindlates kokkulepitud kohtades: küldes, puhkepiirkondades, atraktiivsetes vaatekohtades, suvilate, puhke-, turismi- ja spordipiirkondades.

- Ehitada järve veetaseme reguleerimiseks laevalüüsiga regulaator, mis võimaldab tõsta keskmisi veeseise, vähendada järve ummuksisse jäämist ja kalade massilisi suremisi, parandada laevatatavust Võrtsjärves, Suur-Emajões ja teistes jõgedes, stabiliseerida rannikualade looduslikku seisundit ja vähendada noorendike hukkamisi, parandada järve sanitaarset olukorda ja vee kvaliteeti, luua täiendavaid eeldusi turismi ja veespordi arendamiseks ning uusi motiive inimestele Võrtsjärve ääres elamiseks.

- Lubada piiratud ulatuses kalastamist ja traalpüüniste kasutamist seal, kus vohab põhjajaimestik. Erimeetmena katsetada taimestiku hävitamist kakuam-tüüpi paatidega, mille vahel on pikk kett või tross.

- Käsitleda talvist ja suvist roo lõikamist ning hävitamist järve saneeriva looduskaitse abinõuna ning näha selleks ette rahalisi vahendeid riiklikul tasemel.

- Suvituskohtades rakendada enam roojuurestiku mehhaanilist kokkulükkamist buldoosritega ja vallitamist (võimalik ainult madalveeperioodidel) ning sellele järgnevat rannariba hooldamist.

- Alustada eriuuringuid roo ja taimestiku vohamise tõkestamiseks (aerofotod taimestikust, uute meetodite katsetamised jms.).

Valma küla perspektiivid

Valma küla jätkusuutlikuks arenguks

on vaja säilitada kõik looduslikud eeldused – motiivid, mis on siin olnud aastatuhandeid ning andnud võimalusi inimestel Võrtsjärve ääres elada. Nendele tuleks lisada veel eespool kirjeldatud Võrtsjärve saneerimise-tervendamise abinõud ja lisameetmed loodusturismi, puhkemajanduse ning järvega seotud veesportialade harrastamiseks.

Valma küla arengut tagavad järgmised perspektiivid ja abinõud

- Jätakuvalt kaunis järv ja puhas loodus.

- Atraktiivne ja tegus kaluriküla (korrastada paatide sadamad ja randumiskohad, rajada kaasaegne ja euronõuetele vastav kalavastuvõtupunkt ja väiketööstus kala töötlemiseks, täiustada kalapüügi tehnoloogiat).

- Luua tingimused turismi ja veespordi arendamiseks (angerjarestoran ja kuni 40-kohaline hotell põlenud klubihoonel asemele, organiseerida paatide laenutamine harrastuskalastajatele ja puhkajatele, luua suvise kasutusega motellid autoturistidele ning piisavalt kohti ka autohaagissuvilatele, taastada laululava ja avalikeks suurüritusteks vajalik territoorium, ehitada välja rannikuala supluseks, rajada vajalikud rajatised veesportideks koos sadamate, paatide randumiskohtade ja sadamarajatistega, organiseerida Valma kalurikülale vajalik reklaam jms.).

- Rajada kalurimuuseum. See on vajalik, et talletada Võrtsjärvega seotud osa eesti rahvuskultuurist ja luua asjahuvilistele võimalused sellega tutvumiseks ("Valma mees", renoveerida puidust kaluripaadid ja püünised, ehitada uued kalapurjekad ja puupaadid vana-de jooniste ja tavade järgi ning organiseerida nende näidiskasutus järvel).

- Luua kaasaegne infrastruktuur. Ehitada välja korralik rooveepuhasti, kanalisatsioonivõrk, sealhulgas ka järveäärsed trassid, täiendada veearustusüsteemi ja viia kvaliteetne vesi kõikide peredeni, siseteed varustada tolmuabade katetega, luua pidevalt toimiv internetiside, mis oleks kättesaadav kõikidele peredele ja turistidele, tähistada küla vajalike viitadega.

Arusaadavalt ei ole Valma kaluriküla atraktiivseks ja perspektiivseks muutmise võimalik ainult kalurite ja kohalike elanike sissetulekute arvel. On tõenäoline, et vajalikke investeeringuid pole võimalik teha ka pangalaenude arvel – Valma kaluriküla ei tööta investeerijatele suuri ja atraktiivseid kasumeid. Investeeringud tuleb leida ühekordsete toetustena ja annetusena mujalt. Kohalikud elanikud oleksid suutelised eespool nimetatud rajatise majandama ja hooldama ning tagama turistidele ja puhkajatele vajaliku teeninduse.

Külarahva hirmud ja probleemid

Valma küla rahvas ei soovi, et Võrtsjärve hakkaksid jälle nagu Vene tsaari ajal majandama mõisnikud-kapitalistid, kes teeksid külarahva valdavas enamusel sulasteks ja omandiõigusteta palga- (Järg 8. lk.)

2003. aasta kultuuripreemia laureaat on Kaleph Jõulu

Aasta esimestel päevadel külastasin Vana-Võidus elavat kooli- ja keelemeest ning viljakat folkloorikogujat, Eesti Rahva Muuseumi teenelist kirjasatjat, aukorrespondent Kaleph Jõulut. Auväärse noorusliku elujaatava vestluspartneri seltsis tundus pool päeva veedetud aeg imelühike. Tagasihoidlikes lihtsates tubades valitseb kõikjal vaimsus: isetikitud vaipadel seinal, abikaasa Elvi kootud katelid, kokkukõidetud ja kõitmata materjalidel, mis imeliselt süstematiseeritud, ja muidugi – koolmeisterlikul heliseval häälekõlal, mis aina pajatab ja pajatab...

♦ Mis ajast seostub Viiratsi vald teie eluga?

Augustis saab veerandsada aastat, mil asusin GNST-s tööle eesti keele ja kirjanduse õpetajana. Tulime Tapalt, kus abikaasa isakodu läheduses asunud raketlennukitebaas oli rikkunud põhjavee. Edasine elu seal oli võimatu. Et Vana-Võidu tehnikum vajas eesti filoloogiat, oli asi otsustatud. Ka matemaatikust abikaasa sai tööd.

Õpetasin eesti keelt, kirjandust ja ühiskonnateadusi. Minult on saanud õpetust ka kõik sovhoostehnikumi kaugõppijad.

Kui pensionile läksin, jäi 44 aastat pedagoogilist tööd seljataha. Tööd olen elus rohkem teinud.

♦ Kus asuvad teie juured?

Olen sündinud ja kasvanud Raplas. Ema Amalie (neiuna Erg) oli pärit läheduses Alu mõisa tagant Seli-Mõisa-aseme külast Jaanimardi lasterikkast taluperest. Isa Mikhel Jõulu, omal ajal tuntud ja hinnatud mehhaanik-lukusepp, oli pärit Järvakandi lähedalt lasterikkast saunikuperest. Leskmehena oli isa abiellunud minu emaga ja sugulaste abiga ehitatud Raplasse mansardkorrusega puumaja.

♦ Teie nimel on omapärane kõla.

Perekonnanime oli pannud minu vanaisale jõululaupäeval Lellapere mõisa kubjas Mart, valides selleks sauna nime, kus elasid Jüri ja Anu oma kuue poisiga. Jõulu sauna olid juba 13. sajandil ehitatud tsistertslased (mungad – M. L.), kes õpetanud maarahvale kristlust ja ravinud haigeid.

Eesnimi sain tõsiusklikelt vanemalt. Piiblis on Kaaleb ja Josua äravalitud maakuulajad. Kui isa mulle Rapla vallas nime pani, ütles sekretär, et nimi tuleb kirjutada hoopis Kaleph nagu Philip. Koolis kutsuti mind küll Kaalep, ja seda seni ajani, küll Kalef, ja isegi eestipäraselt Kalev. Tartus ütles professor Ariste, et selline kirjanik on Eestis ainulaadne. Ma ei tea endal olevat ühtki nimekaimu. Mu noorim vend (1932–1981) sai endale nimeks Josua.

♦ Milliste lapsepõlve tõekspidamiste vaimus teid kasvatati?

Tolle aja abielurahvas elas ja kasvas järglasi Piibli kümne käsu järgi. Valu ja viha olid meie peres tundmatud. Vanemate omavaheline armastus väljendus lugupidamises ja headuses. Nad ei riidelnud kunagi. Meid oli peres neli last. Üks poeg oli isal esimesest abielust. Meie tõekspidamisteks said headus, kohuse-

tunne, ausus ja töökus. Töös meid kasvatati ja seda pole me kartnud kogu elu. Küünrapikkuse poisikesena, 4–5-aastaselt, pidin hommikul kella kuueks ajama lehma Rapla kiriku juurde jõekaldale, kust ta teistega Alu sohu karja läks. Sellest ajast hakkasin märkama hommikuse ärkava looduse ilu. Ka nüüd tõusen koiduga.

Ema pani meid aeda rohima, oma riideid parandama, isegi õmblema. (Usun, et sealtmaalt käsitööhuvi, millest küll ei lubatud rääkida. Nimelt arvas Kaleph Jõulu, et rahvas teda päris imelikus pidama hakkab. Näputööd tundvana ei saa ma jätta mainimata võrratuid eesti muustrites saanitekke, mida auväärne folkloorikorüfee on teinud hulgi, neid ka Eesti Rahva Muuseumile annetades. – M. L.)

Isal aitasin töökojas jalgrattaid remontida. Ema õpetas meid varakult lugema ja arvutama, laulma ja tsitrit (kannel – M. L.) mängima. Tädidelt ja vanavanemalt kuulasime hoolega muinasjutte, legende, pärimusi, vanasõnu ja mõistatusi.

Meid õpetati palvetama, lugesime Piiblit ettegi.

♦ Kuidas kulges teie haridustee ja kust tekkis folkloorihuvi?

Raplas lõpetasin alg- ja keskkooli. Seejärel töötasin neli aastat kodukandis õpetajana. Lõpetasin Tartu Õpetajate Instituudi eesti keele ja kirjanduse alal, siis töö kõrvalt Tartu Riikliku Ülikooli filoloogiat ning keskkooli eesti keele ja kirjanduse õpetajana.

Folkloorihuvi sai alguse juba karjapõlves, kui kuulasin vanu jutte, legende, mõistatusi ja laule oma healt sõbralt, alevi karjuselt Aleksander Niinesalult. Rikkalik oli sugulastelt saadud pärimuspagas ning lisandusid Rapla talu- inimeste pajatused.

Järgitult pühendasin end folkloorikogumisele Setumaal, kui olin Meremäe Keskkoolis emakeeleõpetaja. Nautisin setu keele säilimist ja kehtusid setu lapsi kõnelema emakeelt. 1989. aastal korraldasin setu keele päeva, kus esinesid nii õpilased kui nende vanemad. 2003. aastal viisin läbi teise ja kolmas keelepäev ootab juba sel aastal. Seekord anname lahtised tunnid (kõik setu

keeles), kus õpime pöörama ja käänama setu sõnu. Andsin lubaduse sel aastal koostada setu aabits-lugemiku.

Setud pole mingi võru murde "sabaots", vaid nad moodustavad veel ühe väikese soome-ugri rahvakillu oma rahvuslikult rikka keele, kommete ja usunditega.

♦ Kuidas olete pärinud Eesti Rahva Muuseumi aukorrespondendi auni- metuse?

1953. aastal, mil olin Kabalas, hakkasin vastama muuseumi küsimuslehtedele. Argitasin selleks ka õpilasi kõigis koolides, kus olen töötanud. Kui läksin pensionile, jätkasin seda tööd, mis kestab seni ajani. Olen sinna saatnud üle kuue tuhande lehekülje teatm- materjali ja kirjeldusi, tuhatkond fotot, esemeid, eriti Vana-Võidust – kõike seda, mida rahvas on loovutanud rahvamuuseumi kogudele.

Selle aasta 1. augustiks on vaja vastata küsimuslehtedele "Muutused Eesti ühiskonnas nõukogude ajal" (küsimustik nr. 215) ja "Noortekultuurid nõukogude ajal" (216). Oodatakse fotomaterjali ja esemeid, ka riietust. Siinkohal võiks lugeja end üheks vastajaks arvata.

♦ Kui rikkalik on kohalik folkloor? Mille poolest see erineb teistest Eesti- maa paikadest?

Folkloori taimelava on suuline pärimus, mis jääb minevikku ja seljataha. Kuna GNST oli üks rikkamaid paiku Eestis, kus rahvas elas õnnelikult, nüüd elab aga üsnagi kehvalt, siis kõik see hea ja halb on kandunud legendidesse ja pärimustesse, mida tuleks oskuslikult kokku koguda. Kui see jääb unustusse, kannatab meie kultuurilugu. —→

● Asta Lillepalu ja Kaleph Jõulu esitavad "Mustlastantsu" (1945).

Õnnitleme eakaid sünnipäevalapsi!

Jaauar

16. Peeter Kallas	65
17. Enno Kell	74
19. Maria Jürgenson	76
19. Olga Kooser	75
19. Theodor Unt	75
19. Milvi Rakaselg	65
20. Selma Tverdohle	83
20. Tõnu Kivilaan	65
21. Salme Savik	91
21. Salme Leesi	87
21. Leida Tõnisson	86
21. Anna Kruglova	75
22. Hilma Mikk	73
24. Valder Ivanov	70
25. Tõnu Salong	73
26. Aleksander Jullinen	91
26. Heino Tõnisson	78
27. Helga Rebane	85
29. Anna Feodorova	81
30. Jüri Rebane	73
30. Mihkel Sammül	65

Veebruaris

2. Ella Telve	83
2. Harri Juhanson	75
2. Otto Pärt	73
3. Heino Mikk	75
5. Vaike Järve	74
5. Elfriida Sadam	71
7. Ida Karu	87
7. Harry Erm	81
10. Meralda Tamm	65
11. Margarita Kalda	73
12. Dmitri Nikolajev	72
14. Jaan Suits	98
15. Vilma Roo	77
17. Pauline Leppik	94
17. Leida Moks	82
17. Valentine Lamsoo	70
18. Johannes Kalam	89
20. Kalev Tihane	82
20. Ilme-Helju Susi	71
22. Linda Kreeps	74
23. Luule Sõlg	65
25. Lonni Sarnik	76
25. Vaike Tibar	73
26. Juhan Tasak	65
27. Maria Jaanre	88
27. Lidia Anton	65
29. Maria Snetkova	80

Sündis

15. detsembril 2003. aastal sündis Aile-Ly ja Milvo Mardimi perre Tõnukülas tütar Carolyn.

2003. aasta kultuuripreemia laureaat on Kaleph Jõulu

Praegu näeme külade taastumist, rahva püüdu, aga ka käegalöömist. Miks? On häid jutustajaid, kes oskavad elu tunnetada läbi humoriprisma just sellisena, nagu see on. Heateod kanduvad eredatesse rahvapärimestesse ja seda ongi vaja.

Kui alustasin elujärge Vana-Võidus, hakkasin kohe koguma vanu suulisi pärimusi. Täna väga jutustajaid, lauljaid, pärimuste tundjaid, esemete ja fotode andjaid eesti rahva heaks. Rõhutan sõna "eesti rahvas". Armas, lugeja! Põrdu korra kirjutise algusse! Lihtsa inimese tagasihoidlik piiratud (liigub ju Kaleph Jõulu vaid liikuvraami või karkude abil! Sellise liikumisviisi on ta endale välja võidelnud meeletu tahtmise ja töö tulemusena, sest saatus tahtnuks teda lamajaks jätagi. – M. L.) eluviis räägib ikka ja jälle tegemisest eesti rahva heaks.

Nimetan neid, kes on mulle olnud suureks toeks: Liisi Mõts (1903–1981), Minni Noot (1905–1987), Ella Tooding (1905–1997), Karla Järve (1906–?), Selma Soosaluste (1909), Linda Vaigur (1913), Armilda Mikk (1917–2002), Meida Maa-sepp (1918), Kalev Tihane (1922), Linda Müür (1922–1997), Kalle Sudemäe (1924), Vaime Vösa (1925), Signe Mokejev (Parm, 1926), Laine Raudsepp (Rössler, 1928), Hans Kõögard (1929), Osvald Mõttus (1930), Ants Abel (1932), Riho Pulk (1937), Ilmar Kikas (1942), Aldo Kalam (1946–2000), Anne-Ly Aasna (1949), Ago Mõttus (1952), Gunnar (1967) ja Katri (1969) Klettenberg ja paljud teised, lisaks endised GNST õpetajad ja sadakond tehnikumi õpilast.

Kes aga Viiratsi vallast tahaks vahendada vanu lugusid või muud seesugust, helistagu mulle telefonil 432 5108 või kirjutagu Vana-Võitu Puiestee 13–7.

Viiratsi vallast olen saanud uudseid lugusid Vanapaganast, mis seotud Võrtsjärve ja selle ümbrusega. Usun, et neid leidub veelgi.

Rohkesti leidub vanu kombeid, mis seotud mardi- ja kadripäeva, vastlate, toomapäeva, jõulude, näärde, pulmade, leeri, ristsete, matustega, aga ka noortelaagrite ja peoõhtutega.

Olen saanud mõistatusi, uudseid vanasõnu ja kõnekäände. Loomulikult leidub taolist materjali kõikjal Eestis. Vaja on oskust seda tähele panna ja üles kirjutada. Soovitan koguda kõiki rahvapärismi, eriti suguseltside kokkutulekutel, aga ka tähelepanekuid eesti elu ja ilmade kohta.

♦ Mis on teie hobid?

Mu hobid võinuksid olla ka elukutse, ent pedagoogitöös olen saanud neid kõiki kasutada.

Esmalt joonistamine loomumadusena (mind on õpetanud mitmed kunstnikud, ka Roman Nymann).

Olen lüüriline esimene tenor.

Tantsimine. Olen aastaid õpetanud sadu "puujalgseid" poisse tantsima eesti rahvatantse, naisperegaga pole see olnud mingi raskus. Olen lavastanud karaktertantse ja ise esinenud solistina.

Näitlemine. Kõigis koolides ja paikades, kus olen elanud, olen ka lavastanud. Näeksin meelsasti "Ugala" lava-laudadel vene muinasjuttu "Külma-taht". Olen ise seda lavastanud viiel korral ja alati on see muutunud kaunimaks. Olen lavatüki sidunud sobivate tant-sude ja lauludega. Viljandis on ju palju balletti õppivaid noori, keda saaks edukalt lavastuses kasutada. Teatrisaal juba tühjak ei jääks! Palka ma ei küsiks (kohalejõudmiseks vajan autot), aga piletid olgu see-eest odavad.

Abi võiksin pakkuda ka E. Schwarzzi "Lumekuninganna" lavaletoomisel. Üleüldse oleks "Ugalas" tore vaadata operetti, mida pool sajandit pole enam lavale toodud. R. Planquette'i "Cornelille" i kellad" sobiks nii lossimägedesse vabaõhulavale kui teatrisaali. See on põnev ja äärmiselt lõbus tükk – justkui loodud Viljandile!

♦ Mis on teeksil ja mis pooleli?

Tahan sel aastal viia lõpule kauase töö maailma rahvaste vanasõnade kokku-panekuga. Saadud preemia aitab mind oluliselt töö teostumisele lähemale.

Maret Lina

Hoolekandekeskuse rahvas on jõluoptimistlik

Hoolekandekeskuse vanakeste jõulupidustused algasid juba 17. detsembril, kui külakosti tõi Viiratsi Rahvamaja folkloori "Õunake". Kirevais rahvarõivais tütarlaps Sandra, Sirli, Kristiine, Eliise, Kertu, Jaanika ja nooruk Hendrik Heinsoo esitasid lõbusaid rahvatantse. Rahvalauluga saatsid vanaema Leili Heinsoo ja juhendaja Maire Paju. Esinemisi saatis akordionil Mare Kilk.

20. detsembril külastasid meid Juankoski jõuluvana, päkapikud ja pillimehed. Soomepoikad, üks bajaanil ja teine viiulil, kandsid ette jõluteemalist soome muusikat. Osalt tuttavad viisid löid meis tõelise jõulurahu. Kogu soo-

meelse jutu tõlkis meie keelde valla sotsiaaltöötaja Elviira Hendrikson. Jagati kingitusi.

22. detsembril oli kauaoodatud jõulupidu. Olime ärevil ja ootel. Saali nurgas oli ehitud jõulupuu – mitte kuusepuu, vaid nulg, mis näis küünlasäras veelgi kaunim. Üllatusesinejaiks olid Mustla Rahvamaja laulja ja akordionist Maire Maasik ning sõnaseadja Tiitu Naber, kes serveeris meile nalju ja tõsilugusid oma rahvapärase kõnepruugi ja humoorika esitusviisiga. Ta toonitas, et naer on ter-viseks, mida me tõesti kõik vajame.

Järgnesid tavapärase jõulukohv ja kringel. Jõuluvana ootel laulsime juhen-

daja Aime Reieri klaverimängu saatel oma kooriga igihaljaid jõuluviise.

Nõudlikule jõuluvanale ja Annely moodi päkapikule esitasid vanakesed salmikesi ja said kingituseks maiustustega päkapikumaja.

Tuntud viisi- ja sõnameister Tõnis Tulp esitas meile kitarril saatel kauneid jõululaule, mida meiega kaasa ümisesime, ja kaasaegseid viise. Täname hetkede eest, mil muusikavallas viibides unustasime oma mured.

Täname kõiki tegijaid, eriti juhatajat Merike Sihti, kes oli peaorganisaator.

August Leetma

Kas 215 aastat koolielu Tännassilmas?

(Algus eelmises "Kuukirjas")

1911. aasta 18. jaanuaril toimus ülevenemaaline algkoolide loendus, millest selgub, et Vana-Tännassilma vallas oli Tännassilma Kihelkonnakool, mis asutatud 1895. aastal. Koolimaja ehitati 1898. aastal. Õpilasi oli 59.

Teiseks kooliks oli Risti Vallakool asutamiseks 1850, koolimaja ehitati 1880 ja õpilasi oli 45. Kolmandaks kooliks oli Kalmetu kool, mis asutati 1870. aastal. 1877. aastal ehitati ka koolimaja, mis on seni säilinud. Tegemist on endise valla- maha kõrval asuva nn. Sooviku majaga. Mul oli omal ajal võimalus vestelda inimesega, kes oli samas hoones koolis käinud ja näitas mulle iga ruumi ning seletas selle otstarvet.

Tutvusin valla arhiivis olevate Risti Algkooli dokumentidega. Kooli passis on näidatud asutamise aastaks hoopis 1765. Sel aastal esitas Liivimaa kindral- kuberner Georg von Browne Maapäevale arutamiseks maarahva haridusellu puutuvad küsimused. Kehtestati nn. koolipatent. Selle jõustumisel järgnes külakoolide asutamine. Ühes kooli passis on ka viide: alus praost Carlblo mi kiri. Samuti esineb asutamisaastana 1709.

Kus on tõde? Millised olid kooli ruumid? Koguteoses "Viljandimaa I" on kirjeldatud: "...Vana-Tännassilma Risti kool. Koolil oli üksainus rehe külge ehitatud suurem ruum, mille üks nurk oli eraldatud laudvaheseinaga kooliõpetaja eluruumiks. Teises seinas asetuse pliiit, olles ainsaks keedukohaks majas. Ülejäänud ruumi kasutati klassi- ja magamistoana umbes 50 õpilasele ja osalt ka kooliõpetaja pere tarbeks."

Vesteldes selle huvitava teema puhul paljude inimestega, meenutati näiteks seda, et 1950.–1960. aastatel toimunud maaparandustööde käigus tuli Patsaare (ka Patsaare) põllul välja ühe hoone kapitaalne vundamenti osa – ahju vundament hulga tellistega. Vanemad inimesed väitsid selle kohta, et need on koolimaja vundamenti jäänused. Seal olevat olnud esimene külakool, Risti kooli eellane.

Asi läheb veel huvitavamaks, kui hei-

dame pilgu Liivimaa kaardi 1913. aasta väljaandele, kus on asustus korrigeeritud. 1867. aasta kaardilt leiame Nurme- saare (pr. Nurmissaare) talu juurest teksti "Ütsil" (kool, õppeasutus). Edasi Valma poole minnes umbes ühe versta kaugusel Murro (pr. Murru) talu juures on veel üks ütsil. Kas on tegemist esimesel juhul Patsaare talu maal oleva esimese koolimaja ja Murru talu juures väidetavalt 1838. aastal ehitatud kooli- majaga?

Toimusid kooli- ja kirikukatsumised, mis selgitasid välja lugeda oskajaid. 1735.–1736. aastal oli neid Viljandis 190. Ei oldud rahunõu õpetamise tasemega. Tännassilmas õpetas üks koolipoiss 12 kaasõpilast. 1878/1879. aasta koordineerijoni protokollidest nähtub: "Vana-Tännassilma, Kalmetu, Uusna, Viiratsi, Vana-Võidu... kool olid jõudnud õpetöös õppeplaanid kõrgema astme tasemeni. Kuus vallakooli saavutasid keskmise taseme."

1886. aastal allutati Baltimaade rahvakoolid ja seminarid haridusministeriumile. 1887. aastal eraldati koolid kirikust ja anti seks uuesti loodud orga- nite järelevalve alla. Õppekeeleks sai vene keel. Kooli järelevalvajad olid teiste hulgas ka inspektorid. Nendeks nimetati sageli kõige ägedamaid parlava- ste. Peaesmärgiks oli aina vene meel- suse levitamine.

Vene keelt tuli õpetada juba valla- koolis esimeses klassis. 1888. aastal anti käsk lastele nädalas vähemalt kuus tundi vene keelt õpetada, 1891. aastal tõsteti vene keele nädalatundide arv alama astmel kaheksani, ülema seits- menü. 1893. aasta korralduse järgi tuli kõik õppeained peale usuõpetuse õpe- tada vene keeles, alates juba esimesest kooliaastast. Et vene keelele määrati üsna rohkesti tunde, siis loomulikult vähendati teiste tundide arvu.

1891. aastal kinnitati õppeained, nädala tunnikava, õpperaamatute ja kooli- raamatukogude nimistud. 1893. aastal pikendati kooliaja kestust. Vallakooli- des soovitati nelja-aastast kursust.

Seoses venestamisega jätkati ka õigeusu rahvakoolide arendamist. 1895. aastal asutati õigeusu Tännassilma kihel-

konnakool, mille hoone valmis 1898. aastal ning ehitati üheaegselt Tännas- silma kirikuga. Eesti iseseisvusel likvideeriti kihelkonnakool ja liideti Kal- metu kooliga Kalmetu 6-klasilisaks Kooliks. 1899/1890. aastal õppis Tännas- silma kihelkonnakoolis 83 õpilast, neist 45 poissi ja 38 tütarlast. 54 olid õige- usulised ja 29 luterlased.

Venestamise perioodi ilmestamiseks toon ühe katke Jaan Lattiku raamatust "Teekond läbi öö" (Vadstena, 1950), kus ta kirjutab: "Vana-Tännassilma Kalmetu kooliõpetaja oli õpetanud lastele selgeks ühe kolmehäälise saksakeelse laulu. Nagu ta ise ütles, olevat tahtnud näha ja kuulda, kas eesti lapsed saavad hakka- ma ka sellise tüki, et õpivad saksa keele sõnad ära, missugust keelt nad üldse ei tunne. Vene laule ja viise pea- vad alati tuupima. Too agarus oli tilku- nud inspektori kõrvu. Kooli revideerimisel ütelnud siis lahke naeratava näoga, et a nuka, spoite kakuju nibud nemetskuju pesnju – tozhe... Pedagoog ehmunud esimese löögiga klassitahv- lik. Toibunud kiiresti ja ütelnud lastele vene keeles, et laulame nüüd härra inspektorile ka ühe saksakeelse laulu. Härra inspektor tahab kuulda, kas meie oskame niisugust laulu. Revident oli võtnud sellist suurt eksitust maksvate määruste vastu üleolevalt ja pole teinud ei kooli juhatajale ega lastele vähematki kurja."

Kokkuvõttes võime siiski tõdeda, et omaaegne Risti kool oli Vana-Tännas- silma vanim külakool. Milline oli selle kooli saatus? Eesti iseseisvusel oli ta Risti 6-klasiline algkool, 1940. aastal Risti Mittetäielik Keskool. 9. septembril 1940 kinnitati Risti Algkooli juurde- ja ümberehituse projekt. See jäi realiseeri- mata. 1948. aastast alates kuni likvideerimiseni 1. septembril 1970 kandis kool Risti Algkooli nime. Kui 6-klasilises algkoolis oli üle 80 õpilase, siis likvideerimisel oli õpilasi alla 30.

Lisan juurde ühe vallakooli tunnis- tuse koopta.. Kui kellelgi on mälestusi Risti koolist, siis palun mind informee- rida. Olen ette tänulik.

Allakirjutanu ei pretendeeri oma ar- tiklis absoluutsele tõe.

Kalju Vellearu

№ 122

СВИДЕТЕЛЬСТВО
объ успехахъ и поведении учащихся въ учебной школѣ за 1907 учебную году.

См. Приложение № 1

Полъ	Имя	Оценки	Поведеніе	Успеки		Средн. балъ	Итого баловъ	Число часовъ	Другія замечанія	Время обученія	Итогъ обученія
				Ученіе	Поведеніе						
I полъ	Иванъ	4	4	4	4	4	4	4			
II полъ	Петръ	4	4	4	4	4	4	4			
III полъ	Александръ	4	4	4	4	4	4	4			
IV полъ	Сергей	4	4	4	4	4	4	4			
V полъ	Михайло	4	4	4	4	4	4	4			
VI полъ	Дмитрій	4	4	4	4	4	4	4			
VII полъ	Игорь	4	4	4	4	4	4	4			
VIII полъ	Николай	4	4	4	4	4	4	4			
IX полъ	Степанъ	4	4	4	4	4	4	4			
X полъ	Владиміръ	4	4	4	4	4	4	4			
XI полъ	Георгій	4	4	4	4	4	4	4			
XII полъ	Юрій	4	4	4	4	4	4	4			
XIII полъ	Константинъ	4	4	4	4	4	4	4			
XIV полъ	Семёнъ	4	4	4	4	4	4	4			
XV полъ	Михайло	4	4	4	4	4	4	4			

Подпись учителя: *Яковъ К. Калустянъ*

Подпись директора: *Иванъ А. Пастуховъ*

● 1907/1908. õppeaastal Jaan Lellepile välja antud Risti Vallakooli tunnistus.

Kui käesolev artikkel oli juba osaliselt ilmunud, siis selgus, et minu süül oli sattunud sinna apsakas, mille siinkohal püüan õendada.

Risti Algkooli juhataja oli Andres Vähi (1903–1961).

A. Vähi koos abikaasa, poja ja emaga küüditati 25. märtsil 1949. aastal Novosibirski oblastisse. Kodumaale jõudis ta tagasi 1957. aastal. Töötas Tartumaal Külitse Algkooli õpetajana. Suri 1961. aastal. Tema põrm puhkab Viljandi Vanal kalmistul.

Natsionalismis süüdistatuna küüditati Venemaale ka Risti Algkooli õpetaja Meida- Ursula Varblane (1925–2002). Ta tuli tagasi 1957. aastal ja abiellus Endel Mikuga.

Vabandan tekkinud ebatäpsuse pärast.

K. V.

XXII Võrtsjärve talimängud Tänassilmas ja Kalmetul 31. jaanuaril

- 9–9.45 Kogunemine, registreerimine
10 Talimängude avamine
10.30 Suusatamine
13–15 T 2 km
35 ja vanemad 2 km
10.30 Kelgutamine
Võrkpall – naised
Male
Kabe
Lauatennis(Vana-Võidus)
Koroona
Arvutimäng
11 Vallajuhtide mitmevõistlus
Suusatamine
16–18N 3 km
19–34 N 3 km
13–15 P 3 km
11.30 Suusatamine
40 ja vanemad 5 km
16–18 M 5 km
12 Reesõit
12.15 Suusatamine
19–39 M 10 km
13 Lumerajasõit (Kuumani karjäär)
Võrkpall – mehed
13.30 Suusatamine (teatesõit)
16.30 Mälumäng
18 Mängude lõpetamine
19 Tantsuõhtu ansambliga "Nööp"

Kuidas makstakse sotsiaaltoetusi 2004. aastal

Toetuste taotlemine, määramine ja maksmine toimub Viiratsi vallas valla-
volikogu 28. jaanuari 2002. aastal kinni-
tatud määruse nr. 3 alusel, mis on aval-
datud ka "Riigi Teatajas". Lisaks saab
määrusega tutvuda kõigis valla raama-
tukogudes ja vallamajas.

Endiselt tekitab küsimusi linnaliini
kuupiletite maksumuse hüvitamine.
Vallavalitsuse 6. jaanuari 2004 korral-
duse nr. 6 alusel makstakse ühistrans-
pordi kasutamise toetust taotlejale, kelle
sissetulek on alla 1800 krooni kuus. Toe-
tust makstakse kord aastas 360 krooni
sõidupiletite esitamisel. Toetuse aval-
dusele on vaja lisada ka pere sissetulek.

Avaldused, mida ei ole võimalik la-
hendada vastavalt kehtestatud korrale,
vaadatakse läbi sotsiaalkomisjonis või
vallavalitsuses.

Ülle Lepik,
sotsiaaltöö spetsialist

Komisjonikauplus "Komka"
Viljandis Kaalu 9, II korrus
E–R 10–18, L 9–15.

**Võtame müüki mööblit, kodu-
masinaid, jalanõusid ja muud.**
Tel. 433 4145 või 055 635 454.

Ostame metsamaterjali, kasvavat
metsa ja metsaga kinnistuid. Pakkuda
võib ka kaitsealuseid ning hüpoteegiga
kinnistuid. Asjaajamine kiire ja korrekt-
ne, ei ole vahendajaid.

Täpsem info tel. 052 67 907.

● 22. detsembril tähistati Tänassilma rahvamajas Jaan Tõnissoni 135. sünniaas-
tapäeva. Üritust austasid Kaitseliidu Tänassilma Maleva kaitseliitlased Avo ja
Mati Kukk ning kodutütar Maris. PILLE SIHVERI tekst ja foto

VILJANDIMAALASED ON USINAD PROJEKTIKIRJUTAJAD

Külade taastamiseks ja arendamiseks
mõeldud SAPARD-i programmi kuuen-
dale meetmele laekus Viljandimaalt
kokku 20 taotlust. Kokku on sealt
tänavu Viljandimaale eraldatud 1,8
miljonit krooni.

"Raha taotleti ligi kaks ja pool
miljonit," rääkis SAPARD-i projektide
hindamise maakonnakomisjoni liige
Eva Sisask. "Plaanitavate investee-
ringute suurus ulatub kokku ligi kolme
miljoni kroonini. Toetust taotleti põhi-
liselt kultuuri- ja seltsimajade rekon-
st-ruerimiseks, aga ka mängu- ja spordi-
väljakute rajamiseks, külade püsiviitade
ja kaartide tegemiseks ning infopunk-
tide rajamiseks."

Toetuse abil tahetakse arendada kü-
laelanike ühiseks tegevuseks ette näht-
tud ühiskondlikke ehitisi ja muid ob-
jekte, mis suurendavad elanikkonna
võimalusi teha koostööd, tagavad ligi-
pääsu informatsioonile või parandavad
küla välisilmet ja elukeskkonna kvali-
teeti.

"Kui taotlused on läbinud Põlluma-
janduse Registrite ja Informatsiooni
Ameti eelkontrolli, siis peab maavane-
ma määratud komisjon koostama taot-
luste pingerea," selgitas Sisask asjade
edasist käiku. "Komisjon koostab pare-
musjärjestuse, arvestades objekti sobi-
vust ja vajalikkust maakonda. Sellele
vastavalt toimub ka rahastamine."

Viljandimaa taotlustest oli üksteist
esitatud mittetulundusühingute ja üle-
jäänud valdade poolt.

Maksimaalne toetuse suurus võib
ühe taotleja kohta olla aastas 60 000
eurot ehk ligi miljon krooni. Ettevõtjaid
toetatakse kuni 40 protsendi ulatuses
investeeringu maksumusest, valdasid
kuni 80 ja mittetulundusühinguid kuni
90 protsendi ulatuses. Kavandatav in-
vesteeringuobjekt peab kindlasti asuma
küla territooriumil.

Margus Haav,
maavalitsuse pressiesindaja

Valma küla – motiivid ja perspektiivid

(4. lk järg)
töölisteks. Kohalikud soovivad, et
Võrtsjärve oleks ühisomandis ning ka
majandada (näiteks võiks Võrtsjärvega
seonduvat koordineerida järjest enam
seitsme valla loodud "Võrtsjärve Siht-
asutus" ning kalamajandust korraldada
tulundusühistu "Valma Kalur").

Samal ajal sooviksime Valmas näha
rohkem asiseid inimesi, kellega külaelu
koos edasi viia. Oleme arvamisel, et
Võrtsjärve ääres on veel piisavalt ruumi
headele inimestele, kes soovivad siin
elada, puhata või tervist kosutada.

Valma küla vajaks kiiresti konkreet-
set ja kompleksset arengukava ning
reaalset materiaalselt abi selle realiseeri-
miseks. Sellele peaks lisanduma ka
Võrtsjärve kalamajandusliku kasutami-
se kava, mis võtaks arvesse, et Võrts-
järve puhul on tegemist kalanduslikult

melioreeritud veekoguga, kus tuleks
kasutada ka sellele vastavaid kalapüügi
reguleerimise põhimõtteid.

Valma küla probleemiks on mõneti
isepäine ja jonnakas inimene, kes ei tee
piisavalt koostööd külaelu edendamise-
ks. Valma küla, kus elab alaliselt ligi
200 inimest (suviti vähemalt kaks ja
enam korda rohkem!) vajab ka head
juhtimist. Meil peaks olema küla nõu-
kogu eesotsas nõukogu esimehega ning
võimekas ja hästi tasustatud tegevjuht
(külaavanem), kes korraldaks külaelu ja
realiseeriks arengukavasid.

Mälestame

Olev Pelt
9. 07. 1939 – 29. 12. 2003
Vanavälja küla